

het echter graag, want zoo verkrijgen zij, aanvankelijk in huur en geleidelijk in eigendom, eene ruime woning met 450 vk. M. tuin en 550 vk. M. bouwgrond. Elke kolonie vormt een afgesloten geheel, zoodat het gevaar vermeden is dat door latere aanbouw of door industrie het oorspronkelijk karakter verloren gaat. Persoonlijk bezocht ik de kolonies „Eden” en „Wolfersberg” in het Wienerwald en stond verbaasd over de arbeidsprestaties der kolonisten.

Maar wat heeft de Baptistengemeente daar nu mede te maken? Wel, de nederzetting „Eden” bestaat bijv. uit Tolstojanen, Natuurheiligen, Theosophen, Socialisten enz. Nu hebben de Baptisten geredeneerd: „Wij mogen deze strooming niet aan ons laten voorbijgaan, maar moeten er in, midden er in. Zij moeten zien, dat wij menschen zijn, die als christenen zoeken te leven. God legt het ons voor de voeten.” Daarom hebben zij — door hulp uit Zweden en Amerika hiertoe in staat gesteld — aan de kolonie het bedrijfskapitaal voorgeschooten. Hiervoor hebben zij aandeel in de leiding verkregen, recht op een aantal woningen voor hunne gemeentelieden en het recht in het hart der kolonie een Baptistisch kerkgebouw te doen verrijzen.

Wat die groep van eenige honderden Baptisten in Weenen doet, is een beschamend voorbeeld voor onze stadkerken. Nieuwe buurten verrijzen er uit den grond. Wat een kleine moeite en betrekkelijke geringe kosten zou het geweest zijn om zich bijv. met eene vereeniging als Patrimonium's Woningbouw tijdig te verstaan, om in elk complex een lokaal voor kerkelijk gebruik en voor evangelisatie doeleinden te stichten. Nu verrijzen er wel winkels, maar geen enkele localiteit voor vergaderingen. Wordt men nooit wakker?

De groote steden dreigen steeds meer te worden de etterhulpen aan het lichaam des volks. De kerk heeft daarom eene dure roeping. Als zij haar tempo niet kan versnellen is het reeds te laat. Langzaam gaat zeker verkeerd.

Maar zij kan het. Haar Koning is met haar alle de dagen, als zij nu ook maar met haar Koning is. „O, ongelovig geslacht, hoe lang zal ik nog bij ulieden zijn, hoe lang zal ik u nog verdragen?” N. B.

LITERATUUR EN KUNST.

Professor Bavinek als Aestheticus.

Niet om Dr. Bavinek volledig biografisch als aestheticus en letterkundige te waardeeren, maar om in de herdenking van den mensch Bavinek geene van zijne werkzame gaven te verzuimen, moge in deze rubriek een kort gedachtenswoord onder het bovenstaande opschrift zijn plaats vinden.

Op eenig terrein van de kunst als zoodanig actie-veerde professor Bavinek zijn talent niet, — hij poseerde nooit als rechtstreekscheppend kunstenaar, — maar aan den indirecten invloed van zijn

arbeid tot ontlooiing van wat wij nu maar „de christelijke kunst” zullen noemen, behoeft geen enkel onderzoeker van Bavinek's geestesproducten te twifelen.

Voor ons, zijne leerlingen, was reeds zijn eerste optreden in Kampen als hoogleeraar een verbaazende openbaring, omdat hij, hoewel als dogmaticus geroepen, onmiddellijk in den kring van zijn mededeelzame belangstelling betrok, niet alleen de filosofie en de psychologie, maar ook de aesthetica, en deze vakken zoo natuurlijk principieel en „modern” georiënteerd onderwees, dat wij spontaan wisten: hier schijnt een nieuw licht!

In zijn dictaat-aesthetica (jammer genoeg nooit in druk verschenen) bood hij, (het was in het jaar 1890), heilig instinctief, maar ook bewust over tuigd, verweer tegen den nieuw opkomenden, naturalistisch-realistischen, kunstvloed, maar toch niet zoo negatief verdoemend, dat er niet ook ruimte bleef voor de erkenning van het recht en de weldaad van het impressionisme tegenover de verdorde en ontlaarde romantische school.

In zijn nu pas gepubliceerden bundel „Verzamelde Opstellen” is merkwaardigerwijze ook een studie „Van schoonheid en schoonheidsleer” opgenomen, waar hij een prachtig pleidooi voert voor de juist-evenwichtige verbinding van de kunst met de theistische wereldbeschouwing, en een, wel hard, maar niet onverdiend verwijt richt, speciaal tot de Nederlandsche christenen, wegens hun schuldige armoede aan aesthetisch leven.

Hoort zijn striemend woord aan het slot van dit opstel:

Desniettemin, ook de schoonheid heeft haar recht en haar waarde. Als uit reactie tegen het intellectualisme bij onderwijs en opvoeding ook „aesthetische cultuur” weder eene bescheiden plaats gaat innemen, als ambachts-onderwijs aan herstel van het kunsthandwerk wordt dienstbaar gemaakt, als bij woningbouw en stedenaanleg met aesthetische eischen rekening wordt gehouden, als heemschut tegen ontsiering van het landschap waakt, als zoovele pogingen worden ondernomen, om ons volk ook aesthetisch een weinig op te voeden, dan verdient dat alles, op zichzelf en afgezien van altijd schadelijke overdrijving, onze hartelijke sympathie.

Vooral de laatstgenoemde pogingen hebben aanspraak op onze steun. Want welke deugden ons volk ook sieren mogen, het mist de gratie der Fransche en de welopgevoetheid der Engelsche natie. Het kenmerkt zich al te vaak enerzijds door eene ruwheid, die niet alle beschaving spot, en anderzijds door eene stijfheid, die aan alle bevalligheid is gespeend.

In hoeverre het Calvinisme daar schuld aan draagt, het volkshied en de volkskunst heeft verwoest en „in lotes verrohtes Volk” heeft achtergelaten — gelijk menigmaal en nog onlangs werd beweerd — zij liet in het midden gelaten.

Maar in elk geval moet zulk een ernstige aanklacht ons prikkelen, om haar te logenstraffen met de daad. Naast de waarheid en de goedheid komt ook de schoonheid hulde toe.

Ook de beteekenis van Bavinek's stijl en voordracht voor de aesthetische ontwakning van ons „christenvolk” spreekt duidelijk tot den kenner van zijn leven.

Misschien was er in Bavinek's stijl soms een overlading van synoniemen en tegenstellingen. — niet altijd kon de hoorder (en lezer) zich onttrekken aan den indruk, dat de spreker zich niet genoegzaam beijverde tot de keurende opsporing van het preciese Woord, — maar men vergeet niet, dat Bavinek optrad in een tijd, toen de herscheppende invloed van de beweging van '80 nog niet tot onzen afgezonderden kring was doorgedrongen, veeleer al wat naar deze nieuwe lente riekte absoluut onder ons werd vervloekt.

En hoe heel anders, frisscher, natuurlijker, wel-luidender, klonk dadelijk de taal, die van de, als met goddelijk vuur aangeroerde, lippen van dezen redenaar stroomde, in de ooren van hen, die gewend waren bescheiden (maar weinig geraakt) te worden met de mitrailleurs van gekke termen en altijd „gepaste” gemeenplaatsen.

Het preeken van Bavinek was een natuurlijk, hoewel verheven, spreken. — zijn gebed vooral was een zoo eenvoudige, bijna kinderlijk, altstorten van het eerlijk dóórvoelde woord, dat zelfs de liefhebber van de oude galmen er door werd mee-geetroond.

Stechts zeer weinigen, die aan de vrij algemeen gangbare bulder- en beuk-methode hun vrome waardeering hadden verpaid, werden door Bavinek's optreden teleurgesteld. Zoo loopt er een anecdote, dat Dr. Bavinek, in een lief dorpje predikende, na afloop van den dienst de kritiek kreeg: „Ik had heel wat anders verwacht, professor, ... 'tis allemaal zoo eenvoudig!” En toen moet de prediker gezegd hebben: „Zoo, is het eenvoudig geweest? Dan heeft God mijn gebed verhoord, want daar heb ik om gebeden.”

Er zijn redenaars, die het gesproken woord met de pen overtreffen, die, zittende aan het schrijfbureau, alléén, beter, intensiever, hun ziel laten spreken dan staande voor het publiek.

Professor Bavinek behoorde tot degenen, die met het gesproken woord nog meer indruk maken dan met het schrijfword. Een geschreven preek, of oratie van Bavinek viel „tegen”, moest iets tegenvalen, zooals een geschreven lied, dat men eerst heeft hooren zingen. Want als redenaar was Bavinek kunstenaar! Wanneer hij wilde, zich gaan liet, zijn temperament niet onderdrukte, deed zijn woord, ook wanneer hij de nabije waarheid sprak, het werk van een openbaring.

Maar toch was Bavinek ook wel stylist, juist daarom was hij stylist met de pen. Hij mag onder ons gelden, na Kuyper, als reformator van den proza-stijl. Hij heeft onzen stijl eerlijker, waarachtiger, ziellijker, menschelijker, gemaakt. Hij schreef een taal, die zijn gedachten diende, niet om te behagen, noch te verbazen, maar om te voeden, te bouwen. Het woord was hem het nauw-

geest, die er sinds niet meer is uitgegaan.

Kuypers antwoord op de prijsvraag werd met goud bekroond.

Prof. Dr. J. Lindeboom schreef in het Ned. Archief v. Kerkgeschiedenis, Nieuwe Serie, Deel XVI, Af. 1, 1920, blz. 32, in een artikel over „Het Notulenboek der Groninger Theologische Faculteit gedurende de 19e eeuw” ten aanzien van Kuypers antwoord:

„In het faculteits-archief bevindt zich het oordeel der faculteit, opgesteld door Prof. Muurling. Het is buitengewoon vleidend voor den bekroonde, wie geen lof gespaard wordt. Als gebreken, welke overigens de waarde van het geheel niet verminderen, worden genoemd een bevangen blijven in de leer van het Evangelie, die geformuleerd wordt met veronachtzaming van de daden Gods en Christi, in het Evangelie verhaald.”

Op denzelfden dag waarop de godgeleerde faculteit in Groningen den arbeid van Kuyper met goud bekroonde, verleende de rechtsgesleerde faculteit aldaar een accessit aan den heer A. F. de Savornin Lehman. Geen hunner heeft toen zeker vermoed, hoe vaak, in later jaren, hun beide namen nogmaals te zamen zouden worden genoemd.

Na het buitengewoon vleidend iudicium van de Groninger Faculteit, kwam bij Kuyper voor het eerst de gedachte op: „zou ik iets meer kunnen dan 'n ander?” Zie: Gedenkboek, 1907, blz. 407. Maar spoedig volgde de reactie. Zijn hersenen waren totaal overspannen, zoodat de harde werker absolute rust moest nemen.

Toch kon hij niet werkeloos zijn en, sympathie als hij van der jeugd af voor het zeemansleven had, bouwde hij nu een miniatuurschip. Zijn meisje maakte er een wimpel voor, die, op zijn verzoek, met haar naam: Johanna prijkte. En die twee, master „Johanna” kreeg als staaltje van Kuypers huisvlijt, een plaats in de vitrine van zijn studeer-kamer. Zie: Herinneringen van zijn zuster, blz. 29. Volgens het particulier Eenig nummer van De Standaard, 1 April 1897, en volgens een mededeeling in De Ster van 14 Nov. 1920, zie Gedenkboek 1921, blz. 93, zou Dr. Kuyper dit schip gedurende zijn ziekte in 1876 gebouwd hebben. Een afbeelding van het scheepje is opgenomen in Het Kuyperhuis, 1921.

KUYPER-BIBLIOGRAFIE.

door

J. C. RULLMANN.

I.

Kuyper is dood.
Ze hebben hem gisteren begraven. Weg is hij, weg voor goed.

Maar zijn werk is er nog.
En dat, dít als een heiligen erfdeel zal verder vruchtbaar worden gemaakt voor de zaak van Gods Koninkrijk, daarvoor zullen, als Hij er ons de kracht toe wil geven, wij en met ons onze kinderen en kindskinderen zorgen!
Mr A. A. A. A. A.

Stemmen des Tijds, Dec. 1920.

In den Almanak van het Studentencorps der Vrije Universiteit, 1921, wakte Professor Anema de studenten op, om zich den schat, dien Kuyper ons naliet, eigen te maken. Het beste „in memoriam”, zoo schreef hij, dat een ieder van ons aan Dr. Kuyper kan wijden, is een deugdelijk en liefdevol doordringen in zijn geschriften.

Maar die geschriften moeten uit den tijd van hun ontstaan verklaard worden. En van dien tijd weet het tegenwoordig geslacht weinig meer.

Daarom meenen we onzen lezers een dienst te doen met een historische toelichting bij die geschriften.

We volgen daarvoor op den voet de in 1915 door Kok uitgegeven: Volledige Lijst der Boeken en Geschriften van Dr. A. Kuyper, verschenen gedurende de jaren 1860—1915 en geplaatst naar het jaar van uitgave.

Hier en daar echter zullen we ons een verbetering of een aanvulling van deze lijst veroorloven.

1. Beantwoording van de Prijsvraag, door de Theologische Faculteit te Groningen uitgeschreven: „Inter se conferantur Calvini et Johannis à Lasco sententiae de Ecclesia; exponatur quomodo ex utriusque Reformatoris historia et ingenio sint ortae et cum reliqua utriusque doctrina cohaereant; ad Evangelii normam diiudicentur.” 1860.

Abraham Kuyper, den 29sten October 1837 te

Maasshuis geboren, werd den 16den Juli 1855 aan de Leidsche Universiteit als student ingeschreven voor de letteren en de godgeleerdheid.

Hij werkte hard; legde 22 December 1855, magna cum laude, het klein-mathesis; 1 Mei 1857, summa cum laude, het groot-mathesis, en 29 April 1858, ook weer summa cum laude, het candidaatsexamen in de klassieke letteren af.

Ook was hij nog repetitor van verscheidene studenten.

In de laatste dagen van het jaar 1858 vestigde Professor Matthijs de Vries zijn aandacht op de Groninger Prijsvraag, waarin verlangd werd een oordeelkundige vergelijking van de gevoelens van Calvin en à Lasco over de Kerk.

Deze prijsvraag trok hem aan, en hij toog aan den arbeid. Calvins werken waren spoedig op zijn kamer; maar die van à Lasco waren nergens te vinden, zelfs niet in de bibliotheken van Londen of Petersburg.

Toen zag Kuyper van het ding naar den prijs af, en ging dít den Hoogleeraar de Vries mededeelen. Deze had echter met Kuypers besluit geen vrede, en ried hem, eens bij zijn vader, De De Vries te Haarlem, te informeren. Die had in zijn boekertje veel van kerkhistorie. Er naar gevraagd zij deze echter niet te weten, of hij iets van à Lasco bezat. Maar hij zou eens zien. En acht dagen later toonde de man aan Kuyper een collectie Lasciana, rijker dan eenige boekertje in gansch Europa bezat. Dien schat, voor Kuyper het „to be or not to be” bij zijn prijsvraag, te vinden bij een man, naar wien hij verwezen werd door een trouwen vriend, die er niets van af wist, dat die schat er schuldte; ja bij een man die een week tevoren zich den naam van à Lasco slechts vluchtig herinnerde en zelf niet wist te zeggen, of er van dien Poolischen hervormer iets school onder zijn preciosa... het was voor Kuyper een wonder Gods op zijn levensweg, en voor het eerst vernieuwde hij het lang gestrukte dankgebed. Zie: Confidentie, blz. 36—39; De Heraut, mrs. 1968 en 1988.

De arbeid aan de prijsvraag ontving hierdoor een zoo geheiligd en gewijd karakter, als dusver aan zijn studie vreemd was gebleven. De acht maanden, eraan besteed, gaven een plooi aan zijn

passent
geest, I
door e
met de
geestel
in hee
en rec
niet de
Niet de
Met
schatter
voorbe
Bavin
Zijn
Zijn
schapp
Bav
wist,
zijn co
Ze is
Go hee
nooit t
Bavin
tens on
schoude
dus oes
van zij
Het is
maal t
Bavin
het pra
art
geen a
geen d
Bavin
vintick
voorig
kwam
van zij
zijn kr
Bavin
heid s
had zij
den he
stijl iet
maar i
van de
in zijn
Schrift
maar s
Ook
de voe
„Schrif
Wij
kunnen
laten s
Het
lezing
Kampes
Wel
besproff
voelspa
Z
Jan
neu
V
ge
bez
Muz
ligt
kon
wat
met
alle
tijd
is
sch
zich
aan
ons
eng
het
Er
har
in
alze
afle
in
lief
sch
wor
in
dr
voe
bro
D
vall
won
D
sche
bew
king
opp
Nie
Jez
bew
E
pag
aan
was
van
Ach
lang
wol